

ЕМОЦІЙНІ СТЕРЕОТИПИ ЩОДО ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Полумисна О. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Харків),
polumisna.olga@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4289-0588>

Йдеться про стереотипи, які сформувалися у свідомості соціуму. Акцент робиться на індивідуальному емоційному стереотипові, сформованому під впливом чинників: естетичного несприйняття людей з інвалідністю, психологічного несприйняття людей з інтелектуальними та психічними порушеннями, відсторонення від них та ігнорування їхніх проблем.

Ключові слова: емоційний стереотип, соціум, толерантність, людина з інвалідністю.

EMOTIONAL STEREOTYPES FOR PERSONS WITH DISABILITIES

Polumysna O. V. N. Karazin Kharkiv National University (Kharkiv),
polumisna.olga@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4289-0588>

We are talking about stereotypes that have formed in the minds of society. It focuses on the individual emotional stereotype, formed under the influence of factors: aesthetic rejection of people with disabilities, psychological rejection with intellectual and mental disorders, removal from them and ignoring their problems.

Key words: emotional stereotype, society, tolerance, a person with a disability.

Сучасне суспільство наразі відпрацювало та втілило у практику більшість соціальних та правових норм, які регулюють життя та діяльність людини з інвалідністю. Виховання толерантного ставлення, бажання зрозуміти та допомогти людям з інвалідністю притаманне більшості представників соціуму. Однак, незважаючи на зазначені досягнення, досі спостерігається певна дистанція між соціумом та людьми з інвалідністю, що проявляється в упередженому ставленні з прикритим відтінком емоційного відторгнення.

Суспільно-негативні стереотипи, як правило, формуються на основі сталих упереджень, страхів або переживань. Виходячи із визначення, що стереотип – це результат спрощення або схематизації суспільного явища для передачі оточенню конкретного повідомлення, зазначимо, що саме до людини з інвалідністю стереотип сформувався в негативній конотації. У контексті розмови про людину з інвалідністю стверджуємо, що соціальний стереотип має досить складний характер, який виявляється до людей з інвалідністю через дистанційованість, приховану ворожість та відстороненість.

Більше того, до найбільш поширених стереотипів про людей з інвалідністю відносяться наступні: пасивність, слабкість, неприємність, залежність, недружність, жалюгідність, суспільний тягар, неосвіченість, постійна благодійність тощо. Усе назване більше притаманне суспільству в цілому. Тому до цього необхідно додати ще одну складову, якій постійно доводиться протистояти людям з інвалідністю – це індивідуальний емоційний стереотип, котрий виробився у кожного окремо під впливом загальної суспільної думки. Індивідуальний емоційний стереотип щодо людей з інвалідністю сформувався під впливом декількох емоційних чинників, а саме:

Естетичне несприйняття понівечених фізично людей, які не відповідають загальним стандартам щодо форм людини. Ці відхилення майже одразу помічають і змушують здорових індивідів суспільства відвертати голову у бік, оскільки останні не мають емоційної сили продовжувати дивитися на фізичні недоліки та страждання людини. Більше того, постійний страх, особливо у жінок, що може народитися дитина з інвалідністю, спонукує ретельно підходити до питання народження дитини і постійно шукати, що робити, коли така дитина народиться. Іншими словами, люди не лише естетично не готові сприймати таких людей, вони навіть емоційно готуються до того, що роботи та як себе поводити, якщо народиться така дитина. Уже до цієї реальності готуються як до ворожого елемента буття людини.

Психологічне несприйняття людей з інтелектуальними та психічними порушеннями. Якщо зі здоровою людиною можна домовитися, зрозуміти один одного чи навіть посваритися, то з людиною з інвалідністю губишся і не знаєш, що говорити та як діяти. Це, як правило, породжує комунікаційний бар'єр. Відповідно, коли не знаєш, що сказати, автоматично відсторонюєшся і психологічно не сприймаєш індивіда як учасника повноцінного спілкування. Власне, тому відсутність або несформоване уміння спілкуватися із такими людьми мотивує більшість людей ввічливо та швидше завершити розмову.

Відсторонення за будь-яку ціну. Цей стереотип породжений тим, що у роботі з людьми з інвалідністю ситуація майже завжди є безнадійною, такою, яку не можна змінити або вплинути з метою оздоровлення або покращення фізичних показників. Перебуваючи під впливом цього стереотипу, роботодавці категорично відмовляються брати на себе та підприємство таку відповідальність. Якщо закон вимагає, вони візьмуть на роботу декількох таких людей, але лише фіктивно. Мати реальну справу із такими особами у них немає бажання. Інакше кажучи, таким людям готові допомогти, але лише на відстані в якості поодиноких благодійних акцій без особистісного тривалого спілкування. У цьому випадку знову ж таки спрацьовує стереотип відсторонення, незважаючи на те, що, можливо, такі люди виявляться не менш цікавими співрозмовниками.

Стереотип «моя хата скраю, нічого не знаю» із вище названих є одним із найтоксичніших. Якщо у перших трьох присутня деструктивна жалість, яка все-таки мотивує здорове суспільство брати матеріальну або моральну відповідальність за людей з інвалідністю, незважаючи на естетичне та психологічне несприйняття, то останній стереотип базується на фундаменті повного відторгнення або абсолютного незацікавлення у тому, щоб хоч якось полегшити життя тих, хто народився і живе з купою проблем. Як правило, останній стереотип розвивається у тих осіб, які рідко або майже ніколи не стикалися або не

спілкувалися із людьми з інвалідністю. Вони віддалено знали про них, але пізнати ближче їх не було можливості, а, можливо, й бажання.

Отже, незважаючи на певні досягнення в юридично-правовій сфері, толерантному вихованні та ставленні до людей з інвалідністю, ми все одно спостерігаємо вплив стереотипів на свідомість соціуму, що проявляється у певному дистанціюванні та емоційному відторгненні цієї категорії населення. Протягом тривалого часу у людей сформувався стереотип того, як повинна виглядати здорова людина, який глибоко вкорінився у суспільній свідомості і фактично не змінився з тих часів. Якщо ми не будемо робити певні кроки у зміні цих стереотипів, у першу чергу, на підсвідомому рівні, то ніколи не зможемо вирішити цих проблем.

З огляду на те, що людину з інвалідністю естетично не сприймають в соціумі, їй потрібно частіше знаходитися серед людей, щоб до її вигляду могли звикнути. Це сприятиме розумінню того, що люди з інвалідністю такі, як усі, та зменшуватиме бар'єр страху та упередженого ставлення. Зміна емоційних стереотипів повинна відбуватися на рівні державному, суспільному та медійному. Оскільки мас-медіа найбільше впливають на формування громадської думки, варто через різні канали сприйняття показувати в людині з інвалідністю не інвалідність, а саму людину, виробляти масовий продукт, де транслюватимуться особливості життя та функціонування людей з інвалідністю у позитивній конотації. Страх та відторгнення має змінюватися поступово, суспільство повинно ознайомлюватися з особливостями спілкування з людьми з інвалідністю, оскільки відстороненість від проблем людей з інвалідністю сприятиме формуванню нездорового соціуму.